

Бир савдогар ўглини энг катта донишманднинг хузурига бахтнинг калити — сирини билиб келиш учун жўнатипти. Йигит сахрода кирк кун йўл юрипти ва ниҳоят, улкан тоғнинг тепасида хаддан зиёд мухташам бир касрни кўрипти. У кидирган Донишманд шу касрда яшар экан.

Кутганига зид ўларок каср авлиё одамнинг хилват гўшасига ўхшамасди. Унинг ичи одамга тўла эди: савдогарлар молларини мактаб хар томон югуришар, бурчак-бурчакларда одамлар тўп-тўп бўлиб гурунглашар, созандаларнинг кичик бир дастаси қандайдир нафис куйни ижро этар, залнинг ўртасида эса каттакон стол, унинг устига дастурхон тузалган, дастурхон эса бу юртнинг энг ноёб ва тансик таомлари, бағоят хуштаъм ноз-неъматларига тўла эди.

Донишманд шошмасдан мехмонлар билан бирма-бир кўришиб чикди. Йигит навбати келишини икки соатча кутиб колди.

Ниҳоят, Донишманд йигитнинг нима максатда келганини билди, лекин хозир унга бахтнинг калити — сири нимада эканини тушунтириб беришга вақти йўқ эканини айтди. Донишманд йигитга чиқиб касрни томоша қилишни ва икки соатлардан кейин бу ерга — залга қайтиб келишни буюрди.

«Сендан яна бир илтимосим бор, — деди у йигитга ичига икки томчи ёғ солинган чой қошигини узатиб. — Бу қошиқни ўзинг билан олиб юр, факат эҳтиёт бўл, ичидаги ёғи тўкилиб кетмасин».

Йигит қошиқдан кўзини узмаган холда касрни айланди, унинг зиналаридан тепага кўтарилди, пастга тушди ва, ниҳоят, икки соат ўтгач, Донишманднинг рўпарасида яна намоён бўлди.

«Хўш, калай, — деб сўз котди Донишманд. — Қошонадаги форс гиламфари сенга манзур бўлдимиз? Бениҳоя миришкор богбонлар ўн йиидан бери кўзининг ок-у корасидек авайлаб парвариш қилаётган богдаги гуллар ва дарахтлар ёқди-ми? Кутубхонадаги қадимий китоблар ва нодир кўлөзмалар-чи?»

Хижолатдан кизариб кетган йигит буларнинг ҳеч қайсисини кўрмаганини тан олди, негаки, унинг бутун диққат-еътибори Донишманд унга ишониб топширган икки томчи ёғда бўлган экан.

«Бор, орқангга қайт, менинг уйимдаги ҳамма мўжизаларни кўриб кел, — депти Донишманд. — Одам қаер-да ва қандай яшашини билмай туриб, унга ишониб бўлмайди». Қўлида қошиқча билан йигит яна заллар ва йўлаклар бўйлаб айлана бошлапти. Бу гал у ўзини анча эркин ҳис қилиб-ди ва хоналарни бежаб турган ҳамма ноёб ва гаройиб нарсаларни кўрипти. У боғлами ва каср теварагидаги тоғларни томоша қилибди, гуллар жозибасидан ва мохирлик билан жойлаштирилган хайкаллар-у расмлардан баҳра олипти. Дониш-манднинг хузурига қайтиб келиб, кўрган нарсаларининг ҳам-масини бирма-бир санаб берибди.

«Мен сенга қошиқчада олиб бориб, тўқмай қайтариб олиб кел, деб берган ёғ қани?» — деб сўрабди Донишманд.

Шу чок йигит қараса-ки, ёғ тўкилиб кетган экан.

«Сенга беришим мумкин бўлган бирдан-бир маслаҳатим ҳам шу, — депти донолар доноси. — Бахтнинг калити — сири ана шунда: бу дунёни бежаб турган, унга жозоба, ажиблик ато этиб турган нимаики бўлса, ҳаммасини кўра билмок керак ва айни чокда ўша чой қошиқдаги икки томчи ёғни ҳам зинхор-базинхор унутмаслик зарур».

Озод Шарафиддинов таржимаси